

Διδαχή

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
Δελφών & Μιαούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorfoseos.gr

ΕΤΟΣ 4^ο | 15 Δεκεμβρίου 2024 | Αρ. Φύλλου 208

Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

*Ὁρθοί, Μεταλαμβάνοντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων,
ἀθανάτων, ἐπουρανίων καί ζωοποιῶν, φρικτῶν τοῦ
Χριστοῦ Μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.*

Ορθοί. Αφού μετελάβαμε τα θεία, ἅγια, ἀχραντα,
ἀθάνατα και ζωοποιά φρικτά Μυστήρια του Χριστού,
ας ευχαριστήσουμε ἄξια τον Κύριο.

Στο βιβλίο που επιγράφεται Διδαχή των δώδεκα Αποστόλων, βρίσκουμε την περιγραφή της αρχαίας Λειτουργίας. Εκεί λοιπόν διαβάζουμε για την ευχαριστία μετά τη θεία Κοινωνία: «Μετά δέ τό ἐμπλησθῆναι οὕτως εὐχαριστήσατε». Και παραθέτει τα λόγια της ευχαριστίας, από τα οποία εμείς εδώ θα αναφέρουμε μόνο όσα αφορούν στην Εκκλησία. Η ιερή σύναξη μετά τη θεία Μετάληψη παρακαλεί για την Εκκλησία, γιατί η θεία Ευχαριστία, καθώς είπαμε, είναι το μυστήριο της Εκκλησίας και, καθώς γράφει ο Καβάσιλας, «διά τῶν μυστηρίων ἡ Ἐκκλησία σημαίνεται». Αυτά τα λόγια που θα ακούσουμε τώρα εμείς τα τονίσαμε και πολλές φορές τα ακούμε στο τέλος της θείας Λειτουργίας: «Μνήσθητι, Κύριε, τῆς Ἐκκλησίας σου, τοῦ ῥύσασθαι αὐτήν ἀπό παντός πονηροῦ καί τελειῶσαι αὐτήν ἐν τῇ ἀγάπῃ σου· καί σύναξον αὐτήν ἀπό τῶν τεσσάρων ἀνέμων, τήν ἁγιασθεῖσαν εἰς τήν βασιλείαν, ἣν ἠτοίμασας αὐτῇ...». Παραθέτουμε τα λόγια αυτά, γιατί θαρρούμε πώς έχουν κάποια επικαιρότητα, και προχωρούμε στο θέμα της σημερινής ομιλίας.

Όταν κοινωνήσει κι ο τελευταίος πιστός, ο λειτουργός, αφήνοντας το Ποτήριο στην αγία Τράπεζα, λέει και ευλογεί το λαό: «Σῶσον,

ὁ Θεός, τόν λαόν σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν σου». Ο λαός και η κληρονομία του Θεού είναι η Εκκλησία, κλήρος και λαός, ίσοι μεταξύ τους και ενωμένοι με το Θεό. Επιστρέφει ο λειτουργός στο ιερό Βήμα, θυμιάζει τα Άγια και λέει το στίχο από τον πεντηταέξι ψαλμό: «Υψώθητι ἐπί τούς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καί ἐπί πᾶσαν τήν γῆν ἡ δόξα σου». Με τον ψαλμικό αυτό στίχο, γράφει ο Θεόδωρος επίσκοπος Ανδιδων, ο ιερέας «τήν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ ἡμῶν ὑπαινίσσεται». Στο μεταξύ αυτό ο χορός ψάλλει τον ύμνο της Πεντηκοστής: «Εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον, εὖρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον Τριάδα προσκυνούντες· αὕτη γάρ ἡμᾶς ἔσωσεν». Όλα δείχνουν πώς φτάσαμε στο τέλος. Η Πεντηκοστή είναι το πιστέγασμα στο μυστήριο της θείας οικονομίας, κι όπως πάλι γράφει ο Καβάσιλας, «τά ἐν τῇ τελετῇ τῶν δώρων γινόμενα εἰς τήν τοῦ Σωτῆρος οικονομίαν ἀναφέρεται πάντα».

Με το «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...» αρχίζει η θεία Λειτουργία, δηλαδή με δοξολογία του Θεού· το ίδιο με δοξολογία και με την ίδια λέξη έρχεται τώρα να τελειώσει. Υψώνοντας πάλι το άγιο Ποτήριο και στραμμένος προς το λαό, ο ιερέας εκφωνεί: «Εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν πάντοτε, νῦν καί ἀεί καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων». Ό χορός απαντά με το «Ἀμήν», κι ο λειτουργός αφήνοντας το άγιο Ποτήριο στην πρόθεση κάνει την τελευταία Συναπτή και καλεί τη σύναξη σε αξία ευχαριστία του Θεού: «Ὁρθοί. Μεταλαβόντες τῶν θείων, ἀγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων καί ζωοποιῶν, φρικτῶν, τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ». Εκφωνεί ακόμα δυο δεήσεις, γνωστές από τα προηγούμενα στη θεία Λειτουργία: «Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον...» και «Τὴν ἡμέραν πᾶσαν...», κι όταν ο χορός απάντησε «Σοί, Κύριε», ο ιερέας χαμηλόφωνα λέει την ευχαριστήρια ευχή.

«Εὐχαριστοῦμέν σοι, Δέσποτα φιλόνηρωπε, εὐεργέτα τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι καί τῇ παρουσίᾳ ἡμέρα κατηξίωσας ἡμᾶς τῶν ἐπουρανίων σου καί ἀθανάτων Μυστηρίων». Σε ευχαριστούμε, φιλόνηρωπε Δέσποτα, ευεργέτη των ψυχών μας, γιατί και σήμερα μας αξίωσες να μεταλάβουμε τα επουράνια και αθάνατα Μυστήριά σου. Και η ευχή συνεχίζεται σε κάποια πάλι αιτήματα μετά την ευχαριστία. Ακόμα, για μια τελευταία φορά, ο λειτουργός διατυπώνει τα τελευταία αιτήματα της ιερής σύναξης, που είναι οι σωτήριοι καρποί της θείας Κοινωνίας: «Ὁρθοτόμησον ἡμῶν τήν ὁδόν, στήριξον ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου τούς πάντας, φρούρησον ἡμῶν τήν ζωήν, ἀσφάλισαι ἡμῶν τά διαβήματα· εὐχαῖς καί ἰκεσίαις

τῆς ἐνδόξου Θεοτόκου καί ἀειπαρθενου Μαρίας καί πάντων τῶν Ἁγίων σου». Κάμε ἴσιο καὶ σωστό το δρόμο μας, στήριξέ μας ὅλους μέσα στο φόβο σου, φρούρησε τη ζωή μας, στερέωσε τα βήματα μας· με τις ευχές και τις ικεσίες της ἐνδοξης Θεοτόκου και ἀειπαρθένου Μαρίας κι ὅλων των Ἁγίων σου. Ὅπως ὅλες οι ευχές, ἐτσι κι αυτή ἐδώ καταλήγει σε δοξολογική ἐκφώνηση. Σε ψηλότερο λοιπόν τόνο λέει τώρα ο λειτουργός ιερέας. «Ὅτι σύ εἶ ὁ ἀγιασμός ἡμῶν καί σοί τήν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καί τῷ Υἱῷ καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καί ἀεί καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Γιατί ἐσύ 'σαι ο ἀγιασμός μας κι ἐσένα δοξάζουμε, τον Πατέρα και τον Υἱό και το Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα και πάντα και στους ατελεύτητους αἰῶνες. Ο χορός, ὅπως πάντα, ἀπαντά «Ἀμήν».

Ἄλλα ας πάρουμε πάλι τα πράγματα ἀπό την ἀρχή. Το «ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ» θα πει, ὄχι μόνο καθὼς ἀξίζει στο Θεό, ἀλλά ὅπως πρέπει κι ὅπως ἔχουμε χρέος εμεῖς. Κι ἄλλος τρόπος βέβαια δεν ὑπάρχει κι ἄλλο εμεῖς δεν ἔχουμε να ἀνταποδώσουμε στο Θεό παρὰ με ευγνωμοσύνη να τον εὐχαριστοῦμε πάντα. Στη Λειτουργία των Προηγιασμένων ἀντὶ του «Εἶδομεν τό φῶς...», ο χορός ψάλλει· «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντός ἢ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου· ἄρτον οὐράνιον καί ποτήριον ζωῆς γεύσασθε καί ἴδετε ὅτι χρῆστός ὁ Κύριος». Ο ὕμνος της εὐχαριστίας εἶναι ὅ,τι μπορούμε εμεῖς να ἀνταποδώσουμε στο Θεό, για ὅλες του τις εὐεργεσίες, που ξεχωριστά και πάνω ἀπ' ὅλες εἶναι ἡ θεία Κοινωνία, ο οὐράνιος ἄρτος και το ποτήριο της ζωῆς. Ὅλη ἡ χρηστότητα και ἡ καλοσύνη του Θεοῦ και ἡ ἀγάπη του προς τον ἄνθρωπο φαίνεται σε τούτο το ἀρρητο μυστήριο, που εἶναι ἡ θυσία του Υἱοῦ για τη ζωή και τη σωτηρία του ἀνθρώπου.

Ο λειτουργός ιερέας κι ὅλη ἡ σύναξη, και ἐκεῖνοι που κοινώνησαν, ἀλλά και ὅσοι τυχόν δεν ἦσαν ἐτοιμοὶ για να κοινωνίσουν, ὅλοι εὐχαριστοῦν, γιατί ἀξιῶθηκαν «τῶν ἐπουρανίων καί ἀθανάτων μυστηρίων». Το σῶμα λοιπόν και το αἷμα του Κυρίου μέσα μας εἶναι το σπέρμα της ἀνάστασης· ο ἄρτος της θείας Κοινωνίας εἶναι «ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν», ὅπως πάλι γράφει ο ἅγιος Ἰγνάτιος ο θεοφόρος. Ἀλλά θα πρέπει να ακούσουμε τα λόγια του αγίου Εἰρηναίου· «Ἡμῶν δέ σύμφωνος ἡ γνώμη τῆ εὐχαριστία καί ἡ εὐχαριστία βεβαιοῖ τήν γνώμην... Ὡς γάρ ἀπό γῆς ἄρτος προσλαμβανόμενος τήν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ, οὐκέτι κοινός ἄρτος ἐστίν, ἀλλ' εὐχαριστία, ἐκ δύο πραγμάτων καθεστηκυῖα ἐπιγείου

τε καί ἐπουρανίου, οὕτω καί τά σώματα ἡμῶν, μεταλαμβάνοντα τῆς εὐχαριστίας, μπεκέτι εἶναι φθαρτά, τήν ἐλπίδα τῆς εἰς αἰῶνας ἀναστάσεως ἔχοντα».

Ἡ πίστη μας, λέει ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, εἶναι σύμφωνη με τὴν εὐχαριστία καὶ ἡ εὐχαριστία ἐπιβεβαιώνει τὴν πίστη...Γιατί ὅπως τὸ ψωμί ἀπὸ τὴ γῆ, ὅταν δεχθεῖ τὴν ἐπὶ κλῆση τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι πια κοινὸ ψωμί, ἀλλὰ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ δυο πράγματα γινόμενο, καὶ ἐπίγειο καὶ οὐράνιο, ἔτσι καὶ τὰ σώματα μας, ὅταν παίρνουν τὴν εὐχαριστία, δὲν εἶναι πια φθαρτά, ἀλλὰ ἔχουν τὴν ἐλπίδα τῆς μέλλουσας ἀνάστασης. Δὲν θὰ πρέπει νὰ παραλείψουμε νὰ πούμε ὅτι, ὅταν ὁ λειτουργὸς «συστέλλῃ» τὰ Ἅγια, ὅταν διπλαδὶ στο τέλος μαζεῦει τὶς μερίδες ἀπὸ τὸ δισκάριο στο ἅγιο Ποτήριο, λέει τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...». Διπλαδὶ ἡ θεία Κοινωνία εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ προσδοκία τῆς Ἀνάστασης.

Χωρὶς νὰ ἐξαντλήσουμε τὸ θέμα, εἴμαστε υποχρεωμένοι νὰ τελειώσουμε. Καὶ θὰ τελειώσουμε με κάποια λόγια τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου, πού πρέπει νὰ τὰ ἀκούσουμε ἔστω καὶ σὲ μετάφραση. «Τί κάνεις, ἄνθρωπε; Ὅταν ὁ Χριστὸς εἶναι παρὼν, καὶ οἱ ἄγγελοι γύρω ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἁγία Τράπεζα, καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἀκόμα κοινωνοῦν, ἐσύ τους ἀφήνεις καὶ φεύγεις; Κι ἂν σε καλέσουν σὲ δείπνο, καὶ πρὶν ἀπὸ τους ἄλλους ἐσύ χορτάσεις, δὲν τολμάς, ὅταν οἱ ἄλλοι κάθονται, ἐσύ πρὶν ἀπὸ τους φίλους νὰ ἀναχωρήσεις. Ἀλλὰ ἐδῶ, ὅταν γίνεται ἡ θεία Λειτουργία καὶ ἡ τελετουργία συνεχίζεται, ἐσύ τὰ ἀφήνεις ὅλα στὴ μέση καὶ φεύγεις. Καὶ ποιά συγγνώμη ὑπάρχει γι' αὐτὰ καὶ ποιά δικαιολογία; Θέλετε νὰ πῶ τίνος τὸ ἔργο κάνουν αὐτοὶ πού φεύγουν πρὶν νὰ τελειώσει ἡ θεία Λειτουργία καὶ δὲν λένε τους εὐχαριστήριους ὕμνους στο τέλος τῆς θείας Κοινωνίας;... Ὅταν ὁ Ἰούδας ἔφαγε τὸ τελευταῖο δείπνο σ' ἐκείνη τὴν τελευταία νύχτα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι κάθονταν ἀκόμα στο τραπέζι, αὐτὸς σπκώθηκε κι ἔφυγε. Εκείνον λοιπὸν μιμούνται κι αὐτοί, πρὶν νὰ γίνει ἡ τελευταία εὐχαριστία. Γιατί ἐκεῖνος, ἂν δὲν ἐβγαίνε ἐξῶ, δὲν θὰ γινότανε προδότης... Γι' αὐτὸ ἐκεῖνος ἦταν με τους Ἰουδαίους, ἐνῶ οἱ μαθητὲς με τὸν Δεσπότη «ὕμνησαντες ἐξῆλθον». Βλέπεις ὅτι ἡ τελευταία στὴ θεία Λειτουργία εὐχή γίνεται ὅπως τότε στο μυστικὸ δείπνο;». Καὶ τώρα λοιπὸν, ὅταν κοινωνήσουν οἱ πιστοί, ὁ λειτουργὸς προτρέπει τὴ σύναξη. «Ὁρθοί... ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ». Ἀμήν.

† Σ & Κ Δ